

MŮŽE ŽÁK NAHRÁVAT UČITELE A ŠÍŘIT TAKOVÉ NAHRÁVKY? PRÁVNÍ LIMITY POŘIZOVÁNÍ A ŠÍŘENÍ ZÁZNAMŮ VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

859

Mobilní telefon dnes umožňuje během několika sekund pořídit zvukový či obrazový záznam a následně jej zpřístupnit prakticky neomezenému okruhu osob. Ve školním prostředí tak mohou žáci snadno zaznamenat výklad učitele, konflikt ve třídě, individuální rozhovor nebo situaci, kterou považují za nevhodnou (Kopecký, Voráč, 2026). Samotná technická dostupnost nahrávání však neznamena, že jde o právně neutrální jednání. Jednoduchá odpověď na otázku, zda žák smí učitele nahrávat, tedy neexistuje. Zpravidla je k pořízení a použití záznamu potřeba souhlas učitele, výjimečně a v přiměřeném rozsahu může být nahrávka pořízena i bez něj, zejména pokud je nezbytná k ochraně práv žáka a neexistuje jiný, šetrnější způsob, jak určité jednání doložit. Ani v takovém případě ale zpravidla není přípustné záznam zveřejnit na sociální síti nebo jej šířit mezi další nepovolané osoby (KOPECKÝ a kol., 2025). Právní posouzení proto závisí nejen na tom, zda byl učitel nahrán, ale také na obsahu záznamu, způsobu jeho pořízení, účelu nahrávání a jeho dalším použití.

Pořízení nahrávky učitele může zasáhnout do několika jeho osobnostních práv současně. Obrazový záznam zpravidla zachycuje podobu člověka, zvukový záznam jeho hlas a osobní projev. Podle okolností může být dotčeno také právo na soukromí, čest, profesní vážnost nebo lidská důstojnost. Tyto hodnoty chrání zejména § 81 a násl. občanského zákoníku. Jednotlivé zásahy nelze

směšovat, protože každý z uvedených osobnostních statků chrání jinou stránku osobnosti člověka a může být porušen jiným způsobem. Samotné zachycení identifikovatelného učitele může např. zasáhnout do jeho práva na podobu nebo soukromí, zatímco následný manipulativní sestřih, zesměšňující komentář nebo zveřejnění mohou představovat zejména zásah do jeho cti, vážnosti či důstojnosti.

U práva na podobu je rozhodující identifikovatelnost

Podle § 84 občanského zákoníku lze zachytit podobu člověka tak, aby bylo možné určit jeho totožnost, zásadně jen s jeho svolením, které může být výslovné (dané ústně nebo písemně) nebo konkludentní (pózováním při pořizování fotografie). Právo na podobu chrání možnost člověka rozhodovat o tom, zda, kdy a jak bude jeho vnější vzhled zachycen a dále použit. Podoba přitom neznamená pouze obličej, protože učitel může být identifikovatelný podle postavy, gest, typického oblečení, hlasu, prostředí třídy, názvu školy, vyučovaného předmětu, oslovení jménem nebo popisku připojeného k nahrávce (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 12. 2017, č. j. 9 As 359/2017-51). Rozhodující tedy je, zda jej lze v konkrétním kontextu rozpoznat (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 30 Cdo 936/2005), nikoli pouze to, zda je na záznamu zřetelně vidět jeho tvář. Ochranu dle této úpravy budou rovněž požívat tzv. deepfake videa, tedy inteligentním algoritmem uměle vytvořené vysoce realistická videa člověka (Dvořáková, 2020), která zasahují do osobnostních práv dané osoby.

Právo na podobu je třeba odlišit od zásahů do cti, vážnosti nebo důstojnosti. Samotné zachycení identifikovatelného učitele může zasáhnout do jeho práva na podobu, i když jej záznam nijak nezesměšňuje ani nepoškozuje jeho pověst, a naopak záznam sice může být pořízen se souhlasem učitele, ale jeho pozdější manipulativní sestřih či zesměšňující zveřejnění může zasáhnout do jeho cti, vážnosti nebo důstojnosti. Je rovněž nutné rozlišovat souhlas s pořízením záznamu a souhlas s jeho dalším použitím, protože rozsah svolení je třeba vykládat podle okolností a spíše restriktivně (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2021, sp. zn. 25 Cdo 801/2020). Při každém použití obrazových snímků musí být navíc zachovány dvě další podmínky: použít podobiznu je možné

vždy jen přiměřeným způsobem a nesmí se tak stát v rozporu s osobnostními zájmy dané osoby, které jsou tedy za všech okolností nedotknutelné (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 42/2011.; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2023, sp. zn. 25 Cdo 2262/2021). Z toho mj. vyplývá, že i když učitel připustil nahrávání výkladu např. pro studijní nebo interní účely, nelze z toho automaticky dovodit, že souhlasil se zveřejněním záznamu na sociální síti (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 1. 2003, Peck proti Spojenému království, č. 44647/98), jeho předáním dalším osobám nebo použitím v jiném kontextu.

Právo na soukromí nezaniká vstupem učitele do třídy

Právo na soukromí chrání sféru života, v níž má člověk oprávněně očekávat určitou míru nerušenosti, kontroly nad informacemi o své osobě a ochrany před sledováním či zaznamenáváním (srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10). Podle § 86 občanského zákoníku nesmí nikdo bez zákonného důvodu zasahovat do soukromí jiného člověka, sledovat jeho soukromý život ani o něm pořizovat nebo šířit zvukové či obrazové záznamy.

Učitel během vyučování nevystupuje v intimní nebo čistě soukromé sféře. To však neznamena, že příchodem do školy ochranu soukromí ztrácí. Evropský soud pro lidská práva vykládá soukromý život široce a připouští, že může zahrnovat i profesní činnost a vztahy vytvářené na pracovišti. Ve věci kamerového sledování univerzitních učitelů výslovně dovodil, že také výuka v posluchárně může spadat do rozsahu práva na respektování soukromého života (rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 11. 2017, č. 70838/13, Antović a Mirković proti Černé Hoře). Profesní povaha činnosti učitele tedy sice může snižovat intenzitu jeho oprávněného očekávání soukromí (Adorjan, Ricciardelli, 2023), nikoli však ochranu osobnosti zcela vylučovat. Jinak bude posuzován běžný odborný výklad určený celé třídě a jinak individuální rozhovor se žákem, kázeňský konflikt, komunikace v kabinetu nebo soukromý hovor, který není určen širšímu okruhu osob.

Z hlediska soukromí má význam i způsob pořízení záznamu. Skryté nahrávání zpravidla představuje intenzivnější zásah než nahrávání

otevřené, protože učiteli odnímá možnost rozhodnout, zda chce být zaznamenáván a jak na tuto situaci zareaguje. Skrytost však sama o sobě ještě automaticky neznamená protiprávnost, v určitých výjimečných situacích může být právě utajené pořízení nahrávky jediným účinným prostředkem k ochraně práv žáka, ani zde však zákonný důvod k zásahu do osobnostního práva učitele nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s jeho oprávněnými zájmy (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018).

Občanský zákoník chrání také projevy osobní povahy. Může jít o hlas, intonaci, způsob vyjadřování, mimiku, gesta, emoční reakci nebo konkrétní způsob komunikace s ostatními (nálezn Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2299/17). Ne každý projev učitele má přitom stejnou intenzitu osobnostní ochrany, běžný odborný výklad učiva bude zpravidla méně spojen se soukromou a osobní sférou učitele (Cotropia, 2023) než například rozrušená reakce v konfliktní situaci nebo osobní rozhovor. Ani pedagogický projev však nelze z ochrany osobnosti automaticky vyřadit, protože učitel při výkonu povolání nepřestává být fyzickou osobou a jeho hlas, výraz, gesta nebo komunikační styl mohou být protiprávně zachyceny, upraveny a dále použity způsobem, který zasáhne do jeho dalších osobnostních práv.

Právní význam proto nemá pouze obsah nahrávky, ale také její sestřih, doplnění komentářem, vytržení z kontextu nebo technická manipulace, včetně použití AI k tvorbě deep fake videí (Kopecký, Voráč, 2026) a možných krádeží identity (Karpjáková, 2024; Rudman, 2021). Záznam původně zachycující běžný pedagogický projev tak může být následným zpracováním proměněn v prostředek zesměšnění či dehonestace.

Čest, vážnost a důstojnost člověka

Právo na čest chrání morální a společenskou integritu člověka, tedy jeho dobrou pověst, hodnověrnost a představu okolí o tom, že jedná poctivě, odpovědně a v souladu se základními pravidly slušnosti, promítá se do jeho rodinných, občanských, pracovních i profesních vztahů (nálezn Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03). Do cti učitele může zasáhnout zejména

nepravdivé obvinění, zkreslující prezentace nebo tvrzení, které jej v očích ostatních vykresluje jako nepoctivého, nekompetentního, agresivního či jinak morálně problematického. Vážnost naproti tomu souvisí více se společenskou úctou, respektem a autoritou, kterou člověk požívá ve svém okolí. U učitele je zvláště významná profesní vážnost, protože výkon jeho povolání je založen nejen na odbornosti, ale i na důvěře a schopnosti vést vzdělávací proces. Nahrávka sestříhaná nebo zveřejněná tak, aby učitele zesměšnila před žáky, rodiči nebo veřejností, může oslabit jeho autoritu a zasáhnout právě do profesní vážnosti. V praxi je velmi častá kolize práva na čest a vážnost se svobodou projevu, přičemž při posuzování, zda určitý projev (např. vyjádření žáka o učiteli) představuje neoprávněný zásah do osobnostních práv, je třeba nejprve rozlišit, zda jde o skutkové tvrzení, nebo o hodnotící soud (nález Ústavního soudu sp.zn. IV. ÚS 154/97). Skutkové tvrzení se vztahuje k objektivně existující skutečnosti, jejíž pravdivost lze ověřit dokazováním; ani pravdivé sdělení však nemusí být vždy přípustné, pokud je podáno zkreslujícím způsobem, vytrženo z kontextu nebo zasahuje do tak zásadní sféry soukromí, do níž nelze bez dalšího zasahovat ani pravdivou informací (např. informace o intimním životě člověka). Hodnotící soud naproti tomu vyjadřuje subjektivní názor na určitou osobu, jednání nebo situaci, a proto u něj nelze dokazovat pravdivost stejným způsobem jako u skutkového tvrzení; musí však mít dostatečný skutkový základ, být věcný a přiměřený a nesmí sloužit především k hanobení, zesměšnění nebo zneuctění dotčené osoby.

Lidská důstojnost pak představuje specifickou kategorii, neboť náleží každému člověku bez ohledu na jeho povolání, společenské postavení či pověst (Lavický, 2022). Zásah do důstojnosti nemusí spočívat pouze v nepravdivém tvrzení, může jít také o ponižující, znevažující nebo objektivizující zacházení, při němž je člověk prezentován jen jako předmět posměchu, zábavy nebo veřejného ponížení. Typickým příkladem může být zveřejnění záznamu citlivé reakce učitele s ironickým komentářem, technická manipulace nahrávky nebo její použití k hromadnému zesměšnění. Učitel při výkonu povolání působí před širším okruhem osob a jeho jednání podléhá legitimní kontrole žáků, rodičů, vedení školy i veřejných orgánů (Adorjan, Ricciardelli, 2023). Profesní činnost učitele tedy může být předmětem oprávněné kritiky, ta však musí mít dostatečný skutkový základ, přiměřenou formu a legitimní účel a

nelze ji zaměřovat s cíleným zesměšňováním, ponižováním nebo vytvářením zkresleného obrazu učitele. Je-li tedy hlavním účelem projevu osobu poškodit nebo snížit její vážnost v očích ostatních, nemusí již jít o chráněnou kritiku, ale o neoprávněný zásah do osobnostních práv (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03).

Výjimečně může žák nahrávat i bez souhlasu

Zákaz nahrávání bez svolení není absolutní. Občanský zákoník připouští pořízení nebo použití podobizny, zvukového či obrazového záznamu k výkonu nebo ochraně jiných práv a právem chráněných zájmů. Ve školním prostředí může jít například o situaci, kdy se žák snaží doložit ponižující, diskriminační, násilné nebo jinak protiprávní jednání učitele, kterým bylo zasaženo do práv žáka.

Takové nahrávání však představuje výjimku, nikoli obecné oprávnění, a nestačí tedy skutečnost, že by nahrávka mohla být pro žáka užitečná nebo že chce získat důkaz „pro případ potřeby“. Výjimku je nutné vykládat restriktivně a nelze připustit, aby bylo možné zasahovat do osobnostních práv učitele vždy, kdy by to bylo jiné osobě nějakým způsobem ku prospěchu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018). Přípustný může být například krátký záznam konkrétního excesu učitele pořízený v situaci, kdy žák nemá jinou reálnou možnost své tvrzení prokázat, a následně předaný pouze řediteli školy, zákonnému zástupci, soudu nebo jinému příslušnému orgánu. Ani tehdy však není automaticky dovoleno nahrávat neomezeně, zachycovat nesouvisející situace nebo záznam šířit či dokonce zveřejnit na sociální síti.

Rozhodující je princip proporcionality

Při posuzování přípustnosti nahrávky je nutné poměřovat osobnostní práva učitele s právem nebo oprávněným zájmem žáka. Klíčovým nástrojem je princip proporcionality, pomocí kterého se při kolizi práva na soukromí s jiným základním právem se proto hodnotí legitimita cíle, vhodnost, potřebnost a přiměřenost zásahu v užším smyslu (nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14). Nejprve je tedy třeba zjistit,

zda žák sledoval legitimní cíl, například ochranu své důstojnosti, zdraví, práva na rovné zacházení nebo práva domáhat se nápravy. Dále se posuzuje, zda byla nahrávka způsobila tohoto cíle dosáhnout a zda nebylo možné použít jiný, k právům učitele šetrnější prostředek. Nakonec je třeba poměřit význam sledovaného cíle se závažností zásahu do práv učitele. Význam má zejména délka a rozsah záznamu, způsob jeho pořízení, citlivost zachycené situace, možnost využít jiné důkazy, okruh osob, kterým byl záznam zpřístupněn, a dopady do osobního a profesního života učitele. Nahrávka může být přiměřená pro předání vedení školy, ale současně zcela nepřiměřená pro zveřejnění před neurčitým online publikem.

Šíření bývá závažnější než samotné pořízení

Intenzita zásahu do osobnostních práv učitele se často podstatně zvyšuje až dalším nakládáním se záznamem. Předání nahrávky řediteli školy, zákonnému zástupci nebo soudu má jinou povahu než její zveřejnění na sociální síti nebo sdílení ve skupině žáků. Digitální prostředí navíc umožňuje rychlé a prakticky nekontrolovatelné šíření. Nahrávka může být kopírována, upravována a zasazována do nového kontextu, přičemž její úplné odstranění bývá velmi obtížné. Právní význam proto nemá pouze původní obsah nahrávky, ale také její sestřih, doplnění komentářem, vytržení z kontextu nebo technická manipulace. Patří sem rovněž použití umělé inteligence k tvorbě deepfake videí nebo ke zneužití identity zachycené osoby. Záznam pořízený jako dokumentace konkrétní události se tak může změnit v prostředek kyberšikany (Kyriacou, Zuin, 2016), veřejného zesměšnění nebo dlouhodobého poškození profesní pověsti učitele.

Jednoduchý zákaz ani obecné oprávnění neexistují

Nelze paušálně tvrdit, že žák učitele nikdy nahrávat nesmí, stejně tak však nelze přijmout závěr, že učitel musí vzhledem ke své profesi jakékoli nahrávání strpět. Rozhodující jsou vždy konkrétní okolnosti. Nižší intenzitu zásahu bude zpravidla představovat jednorázové zachycení běžného pedagogického projevu bez dalšího šíření, závažnější bude skryté nebo systematické nahrávání citlivých situací. Nejintenzivnější zásah pak může představovat zveřejnění,

manipulativní sestřih, hanlivé komentování nebo šíření před neurčitým online publikem.

Ochrana učitele přitom neslouží pouze jeho individuálnímu nebo profesnímu komfortu. Vědomí, že jakýkoli projev může být zaznamenán, vytržen z kontextu a zveřejněn, může vést k omezení spontánnosti, pedagogické kreativity a ochoty otevírat citlivá či kontroverzní témata (Adorjan, Ricciardelli, 2023). Nepřiměřený digitální dohled tak může ovlivnit nejen osobnostní práva konkrétního pedagoga, ale také důvěru ve třídu, otevřenost diskuse a kvalitu vzdělávacího procesu.

doc. JUDr. Blanka Vítová, LL. M., Ph.D.
Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Použitá literatura:

ADORJAN, M., RICCIARDELLI, R. Educators and synoptic prudentialism: Educator reflections on educator training, student surveillance and using technology for student outreach. *Canadian Review of Sociology / Revue canadienne de sociologie*, 2023, vol. 60, no. 3, s. 369–371.

COTROPIA, C. Ethical Considerations on Undisclosed Classroom Recordings. *Richmond Public Interest Law Review*. 2023, vol. 27, s. 53–72.

DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Revenge porn a deepfakes: Ochrana soukromí v éře moderních technologií. *Revue pro právo a technologie*, 2020, č. 22, s. 51–89.

KARPJÁKOVÁ, Anežka. Zneužití identity z pohledu práva na ochranu soukromí a osobních údajů. *Právní rozhledy*, 2024, č. 18, s. 601.

KOPECKÝ, Kamil; SZOTKOWSKI, René; VORÁČ, Dominik; DOBEŠOVÁ, Pavla; KREJČÍ, Veronika; VÍTOVÁ, Blanka a GREPL, Jan. *Temná strana internetu: Příběhy dětských obětí kyberprostoru*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2025.

KOPECKÝ, K., VORÁČ, D. The phenomenon of deep nudes – a new threat to children and adults. *AI & Society*, 2026, č. 41, s. 545–556.

KYRIACOU, Ch., ZUIN, A. Cyberbullying of teachers by students on YouTube: challenging the image of teacher authority in the digital age. *Research Papers in Education*, 2016, vol. 31, č. 3, s. 255–273.

LAVICKÝ, Petr. § 3 [Zásady soukromého práva]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 32, marg. č. 3.

RUDMAN, R. J. Understanding the Unintended Consequences of Online Teaching. *South African Journal of Higher Education*, 2021, vol. 35, č. 4, s. 1–12.